

Fjärde roten, tomt 104

Kvarteret Kommererådet

Fjärde roten 1637–1657v

Drottninggatan 12, norra sidan

Andra roten 1657h–70

mellan Korsgatan och Västra Hamnen

Samband med 5.39

Västra delen av 5.104

Osäkert vilka som bebodde tomten före Winant Pärilstickare.

Om dessa här före Wilhelm Hunter nämnda bodde på denna tomt är oklart:

Hans Carney

1639–41, 1643–45: 4 mtl, 1642: 5 mtl

Enligt yrkesregistret 1639 handlade han med ”trävaror, salt och kläde”. Anges avliden 1648 (mkt i domböckerna om honom: se reg.).

Thomas Horn R4

1637–38: 2 mtl

Berendt Horner, Mr Horner R4

1638: 2 mtl, 1639: 1 mtl

Peter Pipenmaker, Pipenbacher R4

1637, 1639: 2 mtl

Hans Timmerman R4

1637–39, 1641: 3

Hans Timmermans Enkia R4 1642: 2 mtl

Anna Timmermans R4 1643–44, 1645: 1 mtl

Willem (Hunter) Smedh

1637: 4, 1638–39: 2 mtl

Var enligt yrkesregistret 1639 klensmed

Kirstin Joestz (Jostes)

1637–40: 2 mtl, 1641–43: 3 mtl

Olof sågare R4

1643: 2 mtl, 1644: 4 mtl, 1645: 2 mtl

Bryngel skräddare

1643: 3 mtl

Winant Schale Pärlickare

(I rote 2, kv. Frimuraren 1637–41, del av 5.19) 1642–44, 1652: 2 mtl, 1645, 1650–51: 1 mtl, 1646–49: 3 mtl.

Han kallade sig ”bordirjer”, vilken beteckning användes i yrkesregistret 1639 och i borgarelängden Winant Skalle. I Kristine kyrkas böcker skrives efternamnet på följande olika sätt: Schael, Schal, Schaal, Schale, Schall, Schalle och Schahl. ”Weinandt Schale seine frouwe” begr. 1.5.1650, varefter han 6.4.1652 gifte om sig med Engel Bruntesdotter.

Winant Schale ägde ursprungligen 1637–41 tomten 5.19 intill Östra Hamnen i kvarteret Frimuraren. 1641 fick Winant Pärlickare avstå sin del i den gården till grannen Johan Amia. Han var stamfader till Schalesläkten.

Nils Tenngjutare (Kannegjuter)

1655: 2 mtl, 1656: 1.16, 1657v: –24 (II), 1657h: –24, 1658: 2, 1659–61: 1

Nils Tenngjutare omtalas som *Niels Staffansson Tenngjutare* rote 6 1648–49, rote 3 1650, rote 10 1652–54 och sedan här i rote 4 1655. 1659 krävde både *Jöran Henriksson* och Winant Pärlickare Niclas Tenngjutare på hushyra.

I justitiekollegiet begärde 21.7.1668 *Björn Andersson*, som var förmyndare för Niels Stephenson tenngjutes två efterlämnade döttrar att få sälja ett par onyttiga saker. Den 5.9.1668 tilltalades han för att han icke vänt arvet i penningar.

Johan Winant Schael Pärlickare

1666–70–81

övertog gården efter fadern. Han gifte sig 25.10.1663 med Maria von Egmont, (dotter till *handlaren Cornelius von Egmont*, född 1609 död 1679) omgift med handlaren Johan Plander.

Pärlickaren mästare Johan Schael var tydligen född i slutet av 1634, ty han var något över femtio år gammal, när han avled 1685 (begr. 11 jan.). Hans efterträdare i äktenskapet Johan Plander står år 1696–1700 för gården, sedan 1708 eller tidigare –

Cornelius Schael.

1710 talas om Cornelius Schaels och herr sekreterare Seths hus.

Cornelius Schael (lösegendom 100) och kassören Johan Schael d.y. (lösegendom 400) bodde tillsammans i gården 1715: huset värderades till 1 000 d smt.

1717 betalade Cornelius Schael 2:8 d smt för nöjet att röka tobak Han och hans hustru Barbro Ungewitter betalade 7:16 var i upphandlingsavgift och hade pigan *Rangela Rearsdotter*.

Gården brann 1721. Vid pantsättning den 15.12.1723 (1724?) säges handlaren Cornelius Schels tomt ligga mellan *justitieborgmästare Erik Tellanders* baktomt i öster och herr Jöns Muurs hus och tomt i väster

Den 4.10.1725 lät borgaren Cornelius Schael uppbjuda dess på Drottninggatan belägna tomt den han till sina kreditorers avbetalning ämnade låta försälja genom auktion till den mestbudande. Samma år värderades Cornelius Schaels tomt på Drottninggatan med välvd källare.

Hugo Fröding har 1903 ”med utelämnande av kvinnliga och bevisligen i späd ålder avlidne medlemmar” av släkten givit en felaktig släktsammanställning, här rättad.

Johan Winant Schale Pärilstickare

<i>Simon</i> döpt 9.8.1664	<i>Winant</i> född 1668	<i>Johannes, kassör</i> döpt 16.11.1674 begr. Chr 28.2.1722	<i>Cornelius, handlande</i> döpt 16.2 1682
-------------------------------	----------------------------	---	---

Winant f 1720	Johan född 1722 rätt: 1723
---------------	-------------------------------

Cornelius Schales barn döptes följande dagar: *Maria* 7.11.1709 *Margareta Elisabeth* 29.3.1711 *Apollonia* 15.11.1712, *Sara* 15.2 1714, *Johan* 10.5.1715, *Christopher* 30.3.1717 *Johan* 11.7.1718, *Winand* 4.18 1720, *Elsa* 17.4.1720, *Johan* 26.10.1723, *Christina* 23.12.1725.

Johan Winant Pärilstickares son Johan Schael, född 1673 (döpt 16.11. f 1674, död ogift 1722) utsågs 1706 till stadskassör. Han var trolovad med hattstofferare *Barthold Brockmans dotter Maria Dorothea* och skulle ha gift sig med henne den 25.2.1722 men avled dagen före det planerade bröllopet.

Då Cornelius Schael och hans hustru Barbara den 6.8.1737 för 300 d smt sålde sin (efter branden 1721) obebyggda tomt på Drottninggatan till

vinhandlare Johan Christian Selle

(uppbud 26.9.1737, fasta 27.2.1738) sägs grannen i öster vara avl guvernementssekreterare Johan von Seths arvingars tomt med framtomt på Södra Hamngatan och handelsman Jöns Muur i väster. De hade samma år fått arrende på Stigbergets värdshus – Källaremästare Johan Christian Selle hade 1731 bytt sitt då ägda hus och gård 5.41 mot 5.40 (se dessa tomter) till vilken senare 4.104 är baktomt.

1745 kallas tomten *Christopher Selles* ödetomt, 1755 hans baktomt. 1775 kallas Selle konvoj-kommissarie.

1785–90: Herrar Holtermans nya hus

Östra delen av 5.104

Johan Canter (Canter) R4 4.104

1637–38: 3 mtl

Henrich Kraddepool Bakare d.ä. rotemästare

1638, 1640: 3 mtl, 1639: 4 mtl. Bagare enl yrkesreg 1639. Begr. 4.6.1639.

Med en eller flera söner inflyttade han till staden redan vid dess grundläggning. Som Wilhelm Berg påpekar bör två av dessa söner ha varit födda före 1620, eftersom de gifte sig på 1630-talet. Sonen *Johan* gifte sig med *Dietje Petersen* den 6.11.1631 (Berg I, ol 2, 357). Om sönerna Jacob och Henrik se nedan. Namnet Kraddepol klingade enl. Fröding plattyskt. Henrik Kraddepol var rotemästare i fjärde roten, där också Henrik Kraddepol d.y. bodde 1648–49 och därefter dennes

änka. Han var också brännvinsbrännare, varav det 1637 fanns i Göteborg fanns fyra stycken utom den i andra roten bosatte brännvinsdestillatorn *Peter Möller*.

Jacob Kraddepool, rotemästare t.o.m. 1646

1641, 1643: 4 mtl, 1642, 1644: 3 mtl, 1645–46: 2 mtl

Ett hans barn begravdes 29.5.1645, eljest saknas kyrkboksdata om honom. Han bodde på landerierna 1647–50 med 3–5 mtl men uppbjöd den 7.2.1654 en gård, som han köpt av *Frantz Barker* (huseköpsp. 7 d.smt plus 2 mark). Vid underrätten mötte han i juli 1649 *Jacob Hertzzen* och 7.9.1660 för en mindre skuld fru *Maria Leppel*. Bodde i rote 6 1656–60 och 1667.

Henrik Kraddepool d.y.

1648–49: 3, 4 mtl

Begr. 10.3.1649. Gift 17.9.1637 med Neilte (el Cornelia, Nellike, Nelke, Nelkie, Niltje m.m) Clages, dotter till *Claes Corneliessom Lamb och Nelke Josten* "wed Gullberg" (den senare död före 1665, troligen i Holland.) Se 4.39v.

Därefter Henrik Kraddepools änka:

Nellike (Clages el.) Cradepol (Kraddepool), kallad Nelke Blåås i krigskontributionslängden 1675 R4

1650: 2 mtl, 1651–52: 1 mtl, 1653–55: 2 mtl, 1656: 6.16, 1657: 3.16 + 3.16, 1658: 10, 1659–63: 4, 1666–70–81

Var i juni 1672 fadder hos Albrecht Wedinghusen.

Denna uppenbarligen mycket välbeställda änka betalade i krigskontributionsskatt 1775 hela 20 d smt. Hon ägnade sig liksom svärfadern och maken åt brännvinsbränning enligt Gustavi tomtöreslängd 1670–81, då hon sades äga 1½ tomt. Förmögna borgare fungerade på den tiden som kreditgivare eller mera prosaiskt uttryckt som pantlånare. Nellike Kraddepol svarade vid kämnärsrätten den 16.1.1667 mot hustru *Elisabeth Christophersdotter*, som sade sig till Nellike ha pantat två lod pärlor, tre silverskedar samt en slät annullerad guldring, vilken senare Nellike alldeles nekade till att ha emottagit.

När Nellike Clagesen avled många år efter sin man, efterlämnade hon enligt bouppteckningen 1695 inte endast en avsevärd förmögenhet bestående av 5 682 daler och 10 öre utan också många inbördes stridande arvingar. Med förbigående av hustrurna till *David Andersson* och *Bruno Plander* hade Nellike Kraddepool testamenterat till barnbarnen. David Andersson var gift med Albrecht Wedinghusens änka *Margareta Kraddepool*, som hade barnen *Henrik Wedinghusen* och *Cornelia Wedinghusen*, gift *Herman Giseke*. Till barnbarnen hörde *Collin Crocats* redan avlidna hustru, dotter till *Helena (el. Hieltje) Kraddepool* och skepparen *Petter Grijs* (vigsel 26.5.1668). Vidare skepparen *Christian Petterssons* barn med *Elisabeth Kraddepool* och *Magdalena Kraddepools* barn med *Simon Simonsson Schultz* (t.ex. *Bruno Planders* hustru *Magdalena*).

I bouppteckningen efter den döda Cornelia Kraddepol (1695:489?) "efter vilken arvet fallit" står en schematisk stamtavla. Den upptar döttrarna (här kompletterad):

Magdalena död	Margareta barn: Henrik o. Cornelia Wedinghusen	Helena död (g Petter Grijs)	Elisabet Kradepol död (g. Christian Petters- son)
med barnen Simon Maria Henrik Magda- lena (g Bruno Plan- der) och Peter Schultz		dottern Helena, död, (g. Collin Crocat) barn Johan och Isabella Croat	barn Annika, Peter, Henrik, Hans, Alb- recht

Huset på Drottninggatan såldes för 1.200 daler till löjtnant Johan Nilssons änka Annika Nilsdotter Pihl. Johan Nilsson (begr. 4.4.1694) efterlämnade ett lika tillbucklat anseende som sin mor *Gro Eriksson* (gift 1/ *Nils Torkelsson* 2/ *Knut Andersson Barnstedt*). Johan Nilsson sysselsatte magistraten i flera vändor genom sitt obehärskade uppträdande och sitt försök att trots dålig ekonomi köpa ett hus vid Gamleport av *Sveno de Blom*.

Annika Pihl begärde också den 8.11.1694 efter Johan Nilssons död skriftligen cedera bonis. Att hon ändock fick köpa Nellike Blåås hus kan bero på att hon hade kontakter med brännvinsbränning. Hennes mor *Karin Engelbrektsdotter* (svärmor till *Johan Eilking d.y.*) var 1695 änka efter *Nils Pihl* och syster till brännvinsbrännaren *Claes Cüpers* hustru *Marit Engelbrektsdotter* och till *Bengt Engelbrektsson* (med sonen *Engelbrekt Bengtsson*).

Magistraten hade också anledning att 14.6.1709 (Ba:18) ingripa mot bankokommissarien, som hade (i ovisst nit) låtit anhålla om utmätning av det, som varken tillkom banken eller ens låg under *Jacob Östrings* disposition utan hade kommit i Annika Pihls händer genom bankokommissariens godhet. Neltje Kraddepool hade genom sitt den 7.1.1694 upprättade testamente, vilket underskrevs av henne själv samt flertalet av hennes barn och mågar jämte tre trovärdiga vittnen, till de husfattiga förärat ett litet kapital av 225 d smt. Efter hennes död öppnades testamentet i en del av arvtagarnas närvaro den 3.1.1695 och förelästes och inprotokollerades med dåvarande notariens påskrift trots att en av arvtagarna Collin Crocat anförde besvär beträffande sin egen person. I det övriga stadfästes testamentet. De fattigas kapital blev inestående i gården och på intresse hos husköparen Annika Pihl.

För att kunna betala arvtagarna fick Annika Pihl av Banco-Contoret låna 375 d smt. Den förra gravationen var ej obekant för härvarande Commissarierna. Egendomen hade kostat låntagaren 1 200 d smt och var sufficient både för de fattiga och för banken, som dessutom hade cautionister att hålla sig till. Men genom bankens tvång och föregången auktion miste Annika Pihl sitt till 1.280 d värderade hus för en summa av 725 d smt. Magistraten hjälpte visserligen banken till detta men bortgav för den skull inte de fattigas rätt med dess äldre preferens.

Henrik Wedinghusen var själv tillstädes vid auktionen och bjöd själv därpå till dess de fattiga och banken komme bägge till sin förnöjelse ”lämnandes wij uti sitt värde. huru Bancken låtit afskrifva Annika Pihls Låne-Intresse, och omkostningar”. Oredan kom av att banken genom någon annans förslag eller rättare sagt *förledande* den 5.9.1705 lät övertala sig att som ett låne överskott av hennes förauktionerade pant under användande av 61 punkten i banko-ordningen utasignera henne i Stockholms bank 213 d 12 öre smt. Det var ju icke överskott utan de fattigas an-

del. Pengarna – de fattigas andel – hade magistraten den 4.9.1704 uttagit och lämnat på intresse till Margareta Wedinghuusen.

Det framgår av tomtöreslängden för fjärde roten 1710, att det var guvernementssekreterare Johan von Seth, som köpt denna östra del av 4.104 som bakgård till sin gård vid Stora Hamngatan. En av hans arvingar justitieborgmästare Erik Tellander nämnes som granne i öster vid pantsättning av 4.104v 1723. Han var inte ensam ägare. 1737 talas om guvernementssekreterare Johan v. Seths arvingars tomt med framtomt på Södra Hamngatan.

Före 1750 hade Selle övertagit även den östra tomten: se den västra.

Christian Pettersson skeppare

Hans Hansson sinkelmakare 1663½

1800: *Frimurarelogen* Uppbud av Gbg stads Frimuraresamhälle den 17.12.1798

1807: Herr Direktören Chalmers bakgård. Uppbud av direktör William Chalmers den 16.12.1805

Senare uppbud av 4.104

kommerserådet B H Santesson	29.11.1813
grosshandlare David Carnegie	15.4.1839
konsul Oscar Ekman	27.10.1862